

Císař Konstantin Veliký, pozdní Římská říše a křesťanství

Křesťané byli v Římské říši zprvu pronásledováni. Římský stát spočíval na náboženském základu – bylo třeba prokazovat poctu císaři a uznávat státní bohy. Víra v jednoho Boha bránila křesťanům vyznávat kult císařů, který měl od Domitiana (81 – 96) stále bizarnější podoby. Vedle nenávisti ze strany císařů první křesťané kvůli své „odlišnosti“ mnohdy naráželi také na odpor nižších a nevzdělaných vrstev římského obyvatelstva (byly jim dávány za vinu přírodní katastrofy, veřejné pohromy, neštěstí a vojenské porážky).

Až císař **Konstantin I. Veliký** vydal roku 313 spolu s Liciniem, vládnoucím na východě impéria, „milánský toleranční program“ (Edikt milánský) zaručující rovnoprávnost křesťanství s ostatními náboženstvími. Vojsku dal prapor s křížem, na štíty Kristův monogram; zrušil trest smrti ukřižováním; dovolil církvi přijímat odkazy; nařídil svěcení neděle; naopak zakázány byly haruspicie. Konstantin podporoval stavby kostelů, římskému biskupovi (papeži) daroval Lateránský palác; zahájil stavbu původní vatikánské baziliky sv. Petra; přispěl k založení baziliky nad Svatým hrobem v Jeruzalémě; Konstantinova matka Helena naopak založila chrám Narození Páně v Betlémě. Biskupům Konstantin svěřil soudní pravomoc. V roce 314 svolal koncil západních církevních provincií do Arles v Galii; roku 324, po vítězství nad Liciniem, dal pokyn i východní polovině říše, aby přijala křesťanství. Univerzální křesťanství mělo být základnou jednotné říše – proto Konstantinovi záleželo na církevní jednotě. Nebezpečí v tomto ohledu představovaly hereze jako např. donatisté, melitiáni, ariáni. V roce 325 Konstantin svolal do Niceje první ekumenický koncil, který se zabýval jednotnou církví a věroučnými otázkami. Jako císař si Konstantin činil nárok na duchovní vedení v křesťanské církvi; zasahoval do obsazování biskupských stolců a určoval synodám (shromážděním biskupů), čím se mají zabývat. V roce 330 založil město Konstantinopolis jako svou křesťanskou rezidenci. Nadále však byl také *pontifex maximus* státního pohanského náboženství (původně měli tento titul velekněží starého Říma, znamená tolik co „stavitel mostů“, přičemž přesné vysvětlení pojmu je sporné; od císaře Augusta měli tento titul římsští císařové; od Lva I. je čestným titulem papežů, vzácněji biskupů; od renesance je vyhrazen obecně papeži). Křesť Konstantin přijal až krátce před smrtí, pokřtil ho ariánský biskup Eusebios z Nikomédie. Konstantin v podstatě založil novou „říšskou“ církev – biskupové a kněží se těšili císařově přízni, dekry koncilu byly ohlašovány jako říšské zákony a tím byly začleňovány do politického života. Mnohdy také docházelo k zesvětštění a zneužívání náboženství k politickým účelům a k vměšování státu do záležitostí církve.

Literatura:

- CLAUSS, Manfred. *Konstantin Veliký: římský císař mezi pohanstvím a křesťanstvím*. Praha: Vyšehrad, 2005, 141 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 80-7021-734-0.
- HAZLETT, Ian. *Rané křesťanství: počátky a vývoj církve do roku 600*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009, 315 s. ISBN 978-80-7325-159-8.
- MARKSCHIES, Christoph. *Mezi dvěma světy: dějiny antického křesťanství*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005, 252 s. ISBN 80-7021-775-8.